

Raimonda Rauluševičienė

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7271-8375>

TARP LAUKIMO IR GIMIMO: NĖŠTUMO ĮPRASMINIMO ŠVENTINĖS PRAKTIKOS LIETUVOJE XX A. PABAIGOJE – XXI A. PRADŽIOJE

Anotacija

Straipsnyje analizuojamos kūdikio besilaukiančios moters nėštumo įprasminimo šventinės praktikos Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje: nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės ir kūdikio lyties atskleidimas. Šios besiformuojančios naujos šventinės praktikos tradicinėje kaimo kultūroje nebuvo fiksuojamos, tačiau šiandien, kaip parodė tyrimas, jos suburia nėščiosios artimuosius – šeimos narius, gimines, draugus – ir padeda įprasminti nėštumo faktą. Tyrimas paremtas etnografinio lauko tyrimo metu surinkta medžiaga. Remiamasi Arnoldo van Gennepo perėjimų ritualų (*rites de passage*) teorine prieiga, nėštumą suprantant kaip virsmo laikotarpį, o nėštumo įprasminimo šventines praktikas traktuojant kaip nėštumo pažymėjimo formas, padedančias įprasminti laukimo laikotarpį.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: nėštumas, šventinės praktikos, nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės (*baby shower*), kūdikio lyties atskleidimas (*gender reveal*).

Abstract

This article analyses festive practices through which pregnancy is given meaning in Lithuania from the late 20th and the early 21st century: maternity photoshoots, the maternity washing ritual (prausynos), baby showers, and gender-reveal events. These newly emerging festive practices were not documented in traditional rural culture; however, as the research has shown, today they bring together the expectant mother's close social circle, family members, friends and relatives, and help to give meaning to pregnancy. The study is based on material collected during ethnographic fieldwork. It draws on Arnold van Gennep's rite-of-passage approach, treating pregnancy as a transformative period, and festive practices related to pregnancy as ways of marking pregnancy that help to make sense of the waiting period.

KEY WORDS: pregnancy, maternity photoshoot, maternity washing ritual (prausynos), baby shower, gender reveal.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v34i0.2829>

Raimonda Rauluševičienė – Lietuvos istorijos instituto Etnologijos ir antropologijos skyriaus doktorantė

Raimonda Rauluševičienė – PhD student in the Department of Ethnology and Anthropology at the Lithuanian Institute of History

E-mail: r.raimonda@yahoo.com

Received 18/03/2026. Accepted 25/04/2026

Copyright © 2026 Raimonda Rauluševičienė. Published by Klaipėda University Press.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International.

License (CC BY), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Tradicinėje lietuvių kaimo kultūroje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje nėštumo laikotarpiu gyvavę papročiai, draudimai ir apeiginiai veiksmai atliko dvi pagrindines funkcijas – saugojo besilaukiančią moterį ir dar negimusį kūdikį nuo galimų pavojų bei simboliškai įtvirtino būsimos motinystės statusą bendruomenėje (Paukštytė 1999; Račiūnaitė 2002). Gimtųjų ciklo papročiuose nėštumo laikotarpis skirstomas į kelis etapus: *iki gimdymo* – kūdikio laukimas ir su juo susiję papročiai; *gimdymo* – kūdikio gimimas ir jo priėmimas; *po gimdymo* – kūdikio pristatymas moterų bendrijai, krikštas, o ciklas užbaigiamas socialiniu motinos grįžimu į visuomenę – įvesdinimu į bažnyčią. Šie laikotarpiai žymėjo motinos ir kūdikio būsenų pasikeitimą, atskleidė besilaukiančios moters išskirtinumą šeimoje ir kaimo bendruomenėje (Paukštytė 1999, 12). Tai rodo, kad tradicinėje kaimo kultūroje laikotarpis iki gimdymo buvo siejamas su dar negimusio kūdikio saugojimu (fizinės, psichinės sveikatos apsauga), atsargumu ir laukimu. Tačiau tuo laikotarpiu nefiksuota papročių, susijusių su nėščiosios būsenos įprasminimu taip, kaip jis suprantamas šiandien.

Šiame straipsnyje nagrinėjamas moters nėštumo laikotarpis iki kūdikio gimimo, o jame analizuojamos naujai besiformuojančios šventinės praktikos: nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės ir kūdikio lyties atskleidimas. Svarbu paminėti, kad šios šventinės praktikos neturi nusistovėjusio vieno bendro pavadinimo nei kasdienėje kalboje, nei akademinėje literatūroje. Todėl jos įvardijamos skirtingais pavadinimais (pvz., šventė, apeiga, ritualas, vakarėlis, fotosesija, renginys). Užsienio autorių darbuose kiekviena nėštumo įprasminimo šventinė praktika turi savitą pavadinimų lauką (angl. *celebrations, celebration practices*), nėščiosios fotosesija (angl. *maternity photoshoot, pregnancy photoshoot*), kūdikio lyties atskleidimas (angl. *gender reveal party*), kūdikio sutiktuvės (angl. *baby shower party, baby shower celebration*), nėščiosios prausynoms nusistovėjusio atitiktens nepavyko rasti (Guignard 2015; Gieseler 2017; Wojtkowiak 2020; Høeg, Jarnkvist 2025; López-Bauta et al. 2025). Nors nagrinėjamos šventinės praktikos vadinamos skirtingais pavadinimais, jas vienija bendras laikotarpis, kada jos vyksta (iki kūdikio gimimo), artimųjų susibūrimas, emocinis palaikymas, pasirengimas gimdymui, nėštumo patirties fiksavimas ir bendrumo išgyvenimas. Todėl šiame straipsnyje nuosekliai vartojamas apibendrinantis terminas *nėštumo įprasminimo šventinės praktikos*.

Straipsnyje nėštumas suprantamas kaip ypatingas virsmo etapas, o šventė – kaip ritualizuota praktika, išskiriama iš kasdienybės, įgyjanti tam tikrą eigą, vaidmenis ir simbolinius veiksmus (Bell 1992; Etzioni 2000, 44–45). Sociologė Jolanta Kuznecovienė šventę apibrėžia kaip iš kasdienybės išskirtą socialinį įvykį,

kuriuo pažymima svarbi proga, taip pat pabrėžia besikeičiančius ir naujai besiformuojančius švenčių šventimo būdus (Kuznecovienė 2008, 76). Antropologų darbuose nėštumas daugelyje kultūrų nagrinėjamas kaip jautrus ir socialiai reikšmingas laikotarpis, lydimas apsauginių ir socialinių statusą įtvirtinančių praktikų. Nėštumas suprantamas kaip virsmo procesas, todėl remiamasi Arnoldo van Gennepo perėjimo apeigų teorija (*rites de passage*), kurioje išskiriamos atsiskyrimo, perėjimo ir įtraukimo stadijos (Gennep 1960, 11). Remiantis Victoru Turneriu, nėštumas ir gimdymas gali būti laikomi liminaliu, neapibrėžtu moters gyvenimo laikotarpiu, kuriame ypač svarbus bendrystės ir palaikymo jausmas (Turner 1969). Šios teorinės prieigos leidžia analizuoti, kaip nėštumo metu vykstančios šventinės praktikos padeda įprasminti nėštumo laukimo laikotarpį. Ronaldas L. Grimesas išskiria ne tik perėjimo laikotarpių skirstymo svarbą, bet ir patirties įtvirtinimą dalyvių atmintyje (Grimes 2000, 7). Ursula Rao pabrėžia ritualų reikšmę formuojant socialinius ryšius, teigdama, kad ritualai yra viena pagrindinių visuomenę telkiančių priemonių, todėl jų reikšmė išlieka svarbi net tada, kai visuomenėje vyksta pokyčiai. Ritualai ne tik įprasmina socialines veiklas, bet ir keičia žmonių savijautą bei suburia į platesnes visuomenės grupes (Rao 2006, 144–145). Ši teorinė prieiga leidžia nuosekliai analizuoti nėštumo įprasminimo šventines praktikas: nėščiosios fotosesiją, nėščiosios prausynas, kūdikio sutiktuves ir kūdikio lyties atskleidimą, kaip perėjimo laikotarpio pažymėjimo formas, atkreipiant dėmesį į jų eigą, dalyvius, simbolinius veiksmus ir patirties įtvirtinimą.

Nėštumo įprasminimo šventinės praktikos – palyginti nauja tyrimų sritis, pastaraisiais metais vis dažniau aptariama moksliniuose darbuose. Šios praktikos nagrinėjamos antropologijos, sociologijos, religijotyros, lyčių studijų ir kultūros studijų tyrimuose. Adis López-Bauta su bendraautoriais atliktoje straipsnių apžvalgoje *gender reveal* ir *baby shower* įvardijami kaip šiuolaikiniai nėštumo perėjimo ritualai, stiprinantys socialinius ryšius, sutelkiantys artimuosius, kuriantys bendrystę, teikiantys materialinį palaikymą. Nėštumo perėjimo ritualai dažnai tampa ir socialinių tinklų turinio kūrimu (žr. López-Bauta et al. 2025). Ida Marie Hoeg ir Karin Jarnkvist (2025) literatūros apžvalgoje pateikia platesnę Vakarų visuomenėje atliekamų tyrimų kryptį, kurioje išskiriamos penkios su gimimo apeigomis siejamos temos: (1) gimimo apeigos religinėse institucijose, (2) religinės gimimo apeigos už religinių institucijų ribų, (3) moterų ir mergaičių gimimo apeigos, (4) tapatybės konstravimas privačiose priešgimdyminėse ir gimdymo apeigose ir (5) šeimos kūrimas gyvenimo ciklo apeigose. Autorės teigia, kad tyrimuose daugiausia dėmesio skiriama krikštynoms ir religinėms apeigoms. Tuo tarpu privačios šventės iki kūdikio gimimo nagrinėjamos gerokai rečiau, nors jos gali būti svarbios kuriant tėvystės ir motinystės tapatybę. Hoeg ir Jarnkvist

atkreipia dėmesį, kad beveik nėra tyrimų, kurie rodytų, kaip tokiose privačiose šventėse kuriami socialiniai ryšiai: kas dalyvauja, kokie vaidmenys suteikiami dalyviams, kaip reiškiasi artimųjų palaikymas ir kokie tarpusavio santykiai atsiskleidžia švenčių metu (žr. Høeg, Jarnkvist 2025). Florence Pasche Guignard *gender reveal* apibūdina kaip naują nėštumo laikotarpio šventinę praktiką, turinčią aiškią eigą ir kulminacinį atskleidimo momentą, skirtą naujienai paskelbti tarp artimųjų, todėl ją galima laikyti ritualizuota praktika, o ne vien pramoga (Guignard 2015). Carly Gieseler (2017) akcentuoja, kad kūdikio lyties atskleidimo šventė suburia bendruomenę, o rožinės ir mėlynos spalvų simbolika dar iki gimimo priskiria kūdikiui lytį ir išryškina socialinę atskleidimo momento prasmę (Gieseler 2017). Užsienio autorių darbai rodo, kad nėštumo laikotarpio šventinės praktikos Vakarų visuomenėse vis dažniau suvokiamos kaip reikšmingos socialinės ir ritualizuotos nėštumo įprasminimo formos, tačiau jų organizavimo eiga, dalyvių vaidmenys ir reikšmės konkrečiuose kultūriniuose kontekstuose vis dar nepakankamai ištirtos.

Lietuvių kaimo kultūroje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje žmogaus gyvenimo ciklo šventės buvo nagrinėjamos Lietuvos etnologų (Vyšniauskaitė 1967; Dundulienė 1982; Šaknys 1996; Paukštytė 1999; Račiūnaitė 2002; Paukštytė–Šaknienė 2004; Račiūnaitė–Paužuolienė 2012). Angelė Vyšniauskaitė kūdikio gimimą laikė viena svarbiausių švenčių šeimos gyvenime. Savo darbuose ji aptaria pribuvėjos veiklą, naujagimio priežiūrą, *radynas* (kūdikio gimimo fakto paminėjimas), *apgėlus* (vardo suteikimas), taip pat mini pirmąjį kūdikio prausimą (Vyšniauskaitė et al. 1995, 86). Pranė Dundulienė, nagrinėjusi lietuvių papročius, mitologiją, simboliką ir apeigas, aprašo *palankynas* (gimdyvės lankymas po kūdikio gimimo) kaip vieną svarbių pogimdyminio laikotarpio papročių (Dundulienė 1982). Autorė savo darbuose taip pat mini su nėštumu siejamus draudimus, tikėjimus, maginius veiksmus, susijusius su būsimo kūdikio lyties spėjimu ar pageidaujamos lyties nulėmimu, bei gimdymą lengvinančias priemones (Dundulienė 1982, 246–256). Stasys Daunys, tyrinėjantis pirties papročius, išskyrė apeiginius momentus: gimdyvės sutikimą, dovanų davimą, „pirties dengimą“, maudymąsi ir vaišes. Autorius šiuos pirties papročius sieja su pogimdyminiu laikotarpiu ir moters grįžimu į bendruomeninį gyvenimą (Daunys 2003). Rasa Paukštytė monografijoje *Gimtuvės ir krikštynos Lietuvos kaimo gyvenime* (Paukštytė 1999) nagrinėja gimtųjų ciklą¹, daug dėmesio skirdama pribuvėjos veiklai, gimtųjų ir krikštynų papročiams bei apeigoms. Autorė išskiria gimdyvės lankymo po kūdikio gimimo paprotį ir jo pavadinimų įvairovę – *lankynos*,

¹ Lietuvių gimtųjų ciklas skirstytinas į kelis laikotarpius, žyminčius motinos ir kūdikio būsenų pasikeitimą. Gimtųjų ciklo metu moteris įgyja išskirtinę padėtį šeimos bei kaimo bendruomenės atžvilgiu (Paukštytė 1999, 12)

palankynos, pataikai, patekylai (Paukštytė 1999, 64–66). Šiai temai reikšmingas ir kūdikio kraitelio ruošimas, rodantis pasirengimą kūdikio atėjimui dar iki gimimo. Gimdyvės gyvenimo laikotarpis nuo pastojimo iki krikštytynų monografijoje *Moteris tradicinėje lietuvių kultūroje* aprašo etnologė Rasa Račiūnaitė (Račiūnaitė 2002). Abiejų autorių darbuose nėštumas ir gimdymas tradicinėje lietuvių kaimo kultūroje suprantami kaip virsmo laikotarpiai, nagrinėjami pasitelkiant Arnoldo van Gennepo perėjimo apeigų (*rites de passage*) modelį (Paukštytė 1999; Račiūnaitė 2002). Klasikiniuose Lietuvos etnologų darbuose nėštumas ir gimdymas dažniausiai nagrinėjami kaip gimtųjų ciklo dalis, dėmesys skiriamas papročiams, šventėms, apeigoms, susijusiems su kūdikio gimimu bei nėščiosios būsenai (Paukštytė 1999; Račiūnaitė 2002). Svarbu pažymėti, kad XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje nėštumas ir gimimas kaimo bendruomenės buvo suvokiami ne tik kaip šeimos, bet ir kaip visos bendruomenės tęstinumui svarbūs įvykiai, todėl ypatingas dėmesys buvo skiriamas motinos ir kūdikio saugumui (Paukštytė 1999, 14). XIX a. pabaigos–XX a. pirmosios pusės etnologinių darbų analizė parodė, kad tradicinėje kaimo kultūroje apeiginiai gimtųjų ciklo veiksmai daugiausia fiksuojami gimdymo metu ir laikotarpiu po gimdymo (kūdikio prausimas, pirties papročiai, gimdyvės lankymas, krikštynos). Vis dėlto Lietuvos etnologų darbuose nepavyko rasti nėštumo įprasminimo šventinių praktikų, tačiau išryškėjo keli svarbūs elementai: būsimos kūdikio lyties spėjimas, lyties žymėjimas skirtingomis spalvomis, kūdikio kraitelio ruošimas ir moterų bendrystė.

Lietuvos etnologų darbuose sovietinis laikotarpis mažai tyrinėtas, o ypač stojama duomenų apie iki gimdymo vykusius nėščiųjų susibūrimus ar kitas nėštumo įprasminimo formas. Sovietmečiu nėštumas ir gimdymas dažniau buvo suprantamas kaip mediciniškai prižiūrimas ir institucijų reguliuojamas procesas, todėl artimųjų rate iki gimdymo vykusios šventinės praktikos nebuvo fiksuojamos ar plačiau aptariamoms.

Tyrimo aktualumas. Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje pradėjus sparčiai formuotis naujoms šventinėms praktikoms *iki gimdymo*, jų nagrinėjimas tampa svarbus siekiant atskleisti šių dienų socialines ir kultūrines realijas. Nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės ir kūdikio lyties atskleidimas – tai naujos praktikos, kuriomis tarp šeimos narių ir artimųjų pažymimas nėštumo faktas bei įprasminamas nėštumo laikotarpis. Šiomis praktikomis siekiama įtvirtinti nėštumo patirtį, sutelkti artimuosius, vizualiai fiksuoti prisiminimus, o kartais juos ir viešinti socialiniuose tinkluose. Kadangi šioms šventinėms praktikoms nėra nusistovėjusio bendro pavadinimo, etnologijos požiūriu svarbus jų apibrėžimas ir sisteminimas. Be to, šios šventinės praktikos leidžia analizuoti, kaip iki kūdikio gimimo kuriami socialiniai ryšiai ir artimųjų

palaikymo formos, kokią reikšmę įgyja vizualus nėštumo patirties fiksavimas ir viešinimas.

Tyrimo problema. Nors nėštumo įprasminimo šventinės praktikos Lietuvoje tampa vis labiau matomos viešojoje erdvėje, iki šiol trūksta tyrimų, atskleidžiančių jų organizavimo pobūdį ir reikšmes, kurias šioms praktikoms suteikia besilaukiančios moterys bei jų artimieji. Taip pat nėra nustatyta, kurios iš jų labiau siejamos su Vakarų kultūros pavyzdžiais, o kuriose išryškėja lietuviški apieginiai elementai.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti nėštumo įprasminimo šventines praktikas Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje, atskleidžiant jų savitumą, pasirinkimo motyvus ir priskiriamas reikšmes.

Tyrimo objektas – nėštumo įprasminimo šventinės praktikos, vykstančios iki kūdikio gimimo.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje susiformavusias nėštumo įprasminimo šventines praktikas.

2. Atskleisti šių šventinių praktikų organizavimo ypatumus (laikas, vieta, dalyviai, eiga) ir joms priskiriamas reikšmes.

3. Išryškinti šių praktikų sąsajas su XIX a. pabaigos – XX a. pirmosios pusės lietuvių kaimo kultūros papročiais, atkreipiant dėmesį į tęstinumo ir kaitos bruožus.

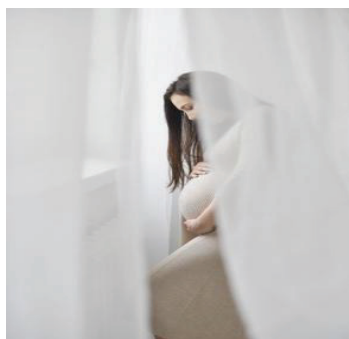
Tyrimo metodologija. Straipsnis paremtas Lietuvos etnologų, nagrinėjančių šeimos ir gimtųjų ciklo temą, darbų analize bei etnografinio lauko tyrimo duomenimis. Empirinė medžiaga rinkta pagal autorės sudarytą pusiau struktūruotą etnografinį klausimyną „Kūdikio besilaukianti moteris XX a. pab. – XXI a. pr.: kūdikio planavimas, laukimas ir gimimas“. Surinktos medžiagos analizei taikytas interpretacinis metodas ir teminė analizė. Etnografinis lauko tyrimas vykdytas 2023–2025 metais. Jo metu apklausta 80 moterų. Pateikėjos gimusios 1974–2008 m., minėtu laikotarpiu gyveno Vilniaus, Kauno, Klaipėdos bei Šiaulių miestuose ir susilaukė bent vieno kūdikio atkūrus Lietuvos nepriklausomybę nuo 1990 metų. Papildomai, kaip gerai informuotos pateikėjos, apklaustos dvi akušerės ir dvi dulos iš Vilniaus ir Kauno miestų, taip pat etnografė iš Kauno rajono. Pateikėjų paieška vykdyta taikant sniego gniūžtės metodą. Visi pateikėjai buvo supažindinti su tyrimo tematika, dalyvavo savanoriškai ir savo noru dalijosi asmenine patirtimi. Tyrimo metu laikytasi etikos principų, užtikrinant pašnekovų anonimiškumą ir konfidencialumą.

Nėštumo įprasminimo šventinių praktikų įvairovė XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje

Šioje straipsnio dalyje analizuojamos nėštumo laikotarpio iki gimdymo šventinės praktikos: nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės, kūdikio lyties atskleidimas.

Nėščiosios fotosesija. Tradicinėje lietuvių kultūroje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje nėštumas nebuvo viešinamas ar vizualiai įamžinamas, o apie artėjantį gimdymą kalbėta atsargiai: „...*visa laikydavo gilioje paslapyje ir tyloje*“ (Račiūnaitė 2002, 54). Tai padeda suprasti, kodėl nėščiosios kūnas iki gimdymo nebuvo viešinamas, o nėštumas labiau sietas su saugojimu. Šiandien, priešingai, nėštumas vis dažniau įprasminamas kaip vizualiai fiksuojama ir viešinama patirtis.

Nėščiosios fotosesija – iki gimdymo vykstanti nėštumo įprasminimo praktika, paprastai planuojama iš anksto: pasirenkamas laikas (dažniausiai nėštumo pabaigoje), vieta (namai, gamta, fotostudija), apgalvojama apranga. Rezultatas – nuotraukos, kurios išsaugo nėštumo patirtį asmeniniame archyve, o kartais tampa ir viešo dalijimosi forma. Taigi fotosesija atlieka dvi funkcijas: 1) kuria asmeninių prisiminimų archyvą; 2) leidžia pasirinkti nėštumo viešinimo poziciją (nuo privatumo iki viešo dalijimosi). Ši šventinė praktika ženklina kultūrinį poslinkį nuo nėštumo slėpimo prie sąmoningo jo fiksavimo ir rodymo, siejamo su fotografijos prieinamumu bei skaitmeninėmis medijomis. Joanna Wojtkowiak akcentuoja, kad vizualūs nėštumo įprasminimo būdai leidžia tėvams simboliškai susieti dabarties patirtį su būsima tėvyste ir mažina laukimo įtampą (Wojtkowiak 2020). Tai leidžia fotosesiją matyti ne tik kaip estetinį kūno įvaizdžio kūrimo veiksmą, bet ir kaip psichologinį pasirengimą bei perėjimo į būsimą motinystę laikotarpį. Empiriniai duomenys rodo, kad nėščiosios fotosesijos motyvai ir tikslai skiriasi. Dalis besilaukiančių moterų ją sieja su nėštumo patirties fiksavimu ir emociniu prisiminimų įamžinimu: „*nėščiosios pilvuko nuotrauką turiu su visais vaikais*“ (pateikė J. B., gim. 1986), „*labai gilus prisiminimas*“ (pateikė V. B., gim. 1988). Kitos pateikėjos išskiria profesionalumą ir šventinį pasirodymą fotosesijai: „*tai buvo šventinė fotosesija*“ (pateikė V. B., gim. 1988), „*profesionali fotosesija*“ (pateikė R. Š., gim. 1999). Greta profesionalių fotosesijų minimos ir rengiamos namų aplinkoje: „*namų tipo fotosesija*“ (pateikė J. B., gim. 1986). Neretai jose dalyvauja ir šeimos nariai: „*šeimyninė fotosesija su visais vaikais, turėjom su vyru kartu*“ (pateikė G. K., gim. 1992). Tokiu atveju nėštumas įtvirtinamas ne tik kaip moters, bet ir kaip visos šeimos patirtis. Pateikėja, turinti tris vaikus, apibūdino skirtingus kiekvienos fotosesijos patyrimus: „*su pirmu vaiku labai ruošiausi fotosesijai, vaizdavau, kokia aš faina, su antru labai norėjau įamžinti tą akimirką,*

1 nuotr. Nėščiosios fotosesija
(iš asmeninio archyvo, pateikė J. B., gim. 1986)

su trečiu vaiku dariausi [dėl to], nes supratau, kad tai paskutinis kartas“ (pateikė J. B., gim. 1986) (1 nuotr.). Tai rodo, kad fotosesijos motyvai gali kisti priklausomai nuo gyvenimo etapo – nuo savęs reprezentavimo iki paskutinio nėštumo įprasminimo. Kai kurios pateikėjos nėštumą fiksavo periodiškai, kas mėnesį stebėdamos kūno pokyčius ir laiko tėkmę, tarsi laipsnišką virsmo kelią: „*kiekvieną mėnesį buvo pažymimas didėjantis pilvukas*“ (pateikė V. B., gim. 1988).

Nėščiosios fotosesija dažniausiai atliekama nėštumo pabaigoje, kai jau aiškiai matomas išryškėjęs pilvukas. Tyrimo metu išryškėjo ir neigiama fotosesijos patirtis: „*prietas gal skambėtų per daug neigiamai, gal įvardinčiau – intuityvus įsitikimas, kad fotosesija gali pakenkti kūdikiui*“ (pateikė I. B., gim. 1984). Šis pavyzdys rodo, kad ne visoms besilaukiančioms moterims priimtina nėštumą įprasminėti fotosesija, o jos atsisakymas gali būti siejamas su atsargumu ir privatumo saugojimu.

Apibendrinant galima teigti, kad nėščiosios fotosesija XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje daugeliui pateikėjų tampa svarbia šventine praktika, atliekama nėštumo pabaigoje. Ji reikšminga nėščiajai ir jos šeimai kaip nėštumo laikotarpį įprasminanti praktika, leidžianti kurti prisiminimus, vizualiai fiksuoti kūno pokyčius, stiprinti emocinį ryšį su šeima ir būsimu kūdikiu.

Nėščiosios prausynos. Lietuvos etnologų darbuose terminai *prausynos* ir *praustynos* siejami su pirmuoju kūdikio prausimu po gimimo, prieš jį parodant šeimos nariams: „*Praslinkus dažniausiai vienai dienai, daromos pirmos viešos kūdikio „praustynos*“ (Krėvė-Mickevičius 1933, 36). Pirmasis **kūdikio prausimas** (kartais etnologų darbuose vartojamas terminas *plovimas*) turėjo apeiginę reikšmę ir buvo atliekamas pribuvėjos (Paukštytė 1999, 58), o pats veiksmas suvokiamas kaip apsisvalymo apeiga. Etnografinėje medžiagoje pabrėžiama ir prausimo vandens reikšmė. Jis buvo ruošiamas su žolelėmis, druska, peržegnojamas, o naudoto vandens nebuvo galima pilti bet kur. Svečiai galėjo įmesti simbolinę dovaną pribuvėjai (Krėvė-Mickevičius 1933, 36; Paukštytė 1999, 58).

Šiuolaikinėje vartosenoje terminas *prausynos* siejamas su simboliniu besilaukiančios moters apsivalymu ir pasirengimu gimdymui, jame pastebima senųjų tradicijų apeiginių elementų (Raguotienė 2023, 164). Tai rodo, kad prausimosi ir apsivalymo reikšmės perkeliamos į laiką iki gimdymo ir pritaikomos ne kūdikiui, o besilaukiančiai moteriai. Ši praktika pateikėjų įvardijama skirtingai: „*Prausynos – tai lietuviška apeiga*“ (pateikėja J. B. A., gim. 1967); „*Prausynos – tai šventė*“ (pateikėja A. L., gim. 1986). Kai kurių pateikėjų teigimu, šiuolaikinės prausynos yra „*senųjų papročių ir dabartinių moterų kūrybiškumo sintezė*“ (pateikėja J. J., gim. 1991). Skirtingi apibūdinimai rodo, kad prausynos suprantamos nevienodai: vienoms tai apeiga, kitoms – artimų moterų susibūrimas. Dažniausiai prausynas organizuoja artimos moterys, o dalyvių skaičius sąmoningai ribojamas: „*Draugių buvo nedaug, tik labai artimos 3–5*“ (pateikėja A. L., gim. 1986). Minimas ir negimdžiusių moterų dalyvavimas: „*negimdžiusioms tai nauja patirtis*“ (pateikėja J. B. A., gim. 1967). Tai rodo, kad prausynose svarbus artimas pasitikėjimu grįstas moterų ratas, o negimdžiusių moterų dalyvavimas – tarsi prausynų patirties perdavimo forma. Įvairiais moters gyvenimo etapais pirtis turėjo svarbią reikšmę (Kiškūnė 2005, 177). Pirties erdvė suprantama kaip tinkama vieta pasiruošti gimdymui ir moters palydėjimui į gimties virsmą. Nėščiosios prausynos gali vykti įvairiose vietose – pirtyje, gamtoje ir namuose: „*šventę darėm gamtoje*“ (pateikėja A. L., gim. 1986), „*mes darėme pas mus namuose, nes turime pirtį*“ (pateikėja J. J., gim. 1991). Prausynų metu laikomasi rimties, sukuriamą rami, saugi, jauki aplinka, kurioje nejuokaujama: „*šventumas atsiranda iš tylos*“ (pateikėja J. B. A., gim. 1967). Tyla ir rimtis suprantama kaip reikšminga, nekasdieniška būseną. Nėščiosios prausynos suprantamos kaip sąmoningas dvasinis ir emocinis pasirengimas gimdymui: „*Prausynos – dvasinio apsivalymo, vidinės ramybės ir palaikymo ritualas*“ (pateikėja J. J., gim. 1991), „*Prausynos – palydėjimas į lengvą gimtį*“ (pateikėja K. R., gim. 1979), „*seseriškas palydėjimas į gimdymą*“ (pateikėja J. J., gim. 1991), kuriame svarbus moterų palaikymas, dainavimas (Raguotienė 2023). Laimė Kiškūnė ir Rima Pociūtė pabrėžia, kad gimdymas gali būti išgyvenamas kaip emociškai vieniša patirtis, todėl palaikymo praktikos įgauna iniciacijos į motinystę prasmę (Kiškūnė, Pociūtė 2005, 181). Nėščiosios prausynose išskiriami simboliniai elementai: *vanduo* (apsivalymas ir atsinaujinimo ženklas), *ugnis* (įtampos ir nuoskaudų sudeginimas), *žolynai* (gyvybės ir apsaugos ženklas), *moterų ratas* (bendruomeninis palaikymas), *specialūs drabužiai* (gimdymo marškiniai – **apsaugos ir perėjimo į motinystę ženklas**), *šukos ir plaukų šukavimas* (sukauptos įtampos šalinimas), *giesmės ar sutartinės* (teigiamas poveikis nėščiosios psichologinei būsenai). Šie elementai siejami su vaisingumu, gimdymo ir motinystės sritimi, todėl prausynų metu padeda kurti apsaugos, ramybės ir palaikymo prasmę (Kiškūnė, Pociūtė 2005, 177).

Apibendrinant galima teigti, kad prausynos organizuojamos nėštumo pabaigoje. Etnologų tyrinėtos „prausynos“ siejamos su kūdikio prausimu po gimdymo, o pirties apeigos – su moters grįžimu į bendruomenę. Gimtųjų cikle pirtis minima kaip vieta, kurioje gimdyvė nuprausiamą prieš gimdymą, o pribuvėja suvokiama kaip pagrindinis asmuo, lydintis į gimtį ir teikiantis emocinį palaikymą. Šiandien palydėjimo ir palaikymo funkcija atitenka artimų moterų ratui. Prausynos apibūdinamos kaip palydėjimas į lengvą gimtį ir sąmoningas emocinis bei dvasinis pasirengimas gimdymui. Išskiriama ir simbolinių elementų svarba: prausimas vandeniu, moterų ratas, giesmės ar sutartinės, žolynai, ugnis, plaukų šukavimas ir gimdymo marškiniai kaip apsaugos ir perėjimo į motinystę ženklas. Taigi prausynos sujungia apsivalymo, palaikymo ir pasirengimo artėjančiam gimdymui reikšmes.

Kūdikio sutiktuvės (angl. *baby shower*). Tradicinėje kaimo bendruomenėje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje gimdyvės lankymas (lankynos) vykdavo tik gimus kūdikiui: „*gimdyvę ateidavo aplankyti, kol ji dar nepakilusi iš patalo*“ (Paukštytė 1999, 64). Tai buvo ne tik socialinis įvykis, susijęs su kūdikio gimimo fakto pripažinimu kaimo moterų bendruomenėje, bet ir praktinė pagalba: „*gimdyvei atnešdavo maisto, o kūdikiui dovanų – vystyklų, marškinukų, muilo*“ (Paukštytė 1999, 66). Taigi lankynos jungė praktinę pagalbą ir moterų emocinį palaikymą gimdyvei po gimdymo.

Šiandien kūdikio sutiktuvės siejamos su būsimos motinos bei kūdikio „apipylimu dovanomis“ ir organizuojamos dar laukiantis kūdikio. Nors ši praktika skiriasi nuo tradicinėje kaimo kultūroje vykusių lankynų, tačiau galima išvelgti ir bendrumų: abiem atvejais svarbus artimų moterų emocinis palaikymas, o dovanos kūdikiui suprantamos kaip praktinė pagalba. Esminis skirtumas tas, kad lankynos vykdavo po gimdymo, o kūdikio sutiktuvės rengiamos dar prieš kūdikio gimimą.

Nors kūdikio sutiktuvės siejamos su Vakarų kultūros pavyzdžiais ir socialinių tinklų sklaida, Lietuvoje jos neturi nusistovėjusio pavadinimo atitikmens, todėl vartojami skirtingi pavadinimai: kūdikio sutiktuvės, kūdikio laukimo šventė, pasitiktuvės ar kraitelio šventė / vakaras, „gandrinės“ (Naujažodžių duomenynas, eKalba.lt)². Kūdikio sutiktuvėse išryškėja keli tikslai: vienas – būsimos motinos moralinis ir emocinis palaikymas prieš gimdymą, pasidžiaugimas paskutiniaisiais nėštumo mėnesiais, antras – praktinis pasirengimas kūdikio atėjimui – dovanos, kraitelio papildymas būsimam kūdikiui. Tai rodo, kad kūdikio sutiktuvės vienu metu yra ir emocinis palaikymas, ir praktinė pagalba. Dažniausiai organizuoja nėščiosios draugės ar šeimos, giminės rato moterys, neretai kaip staigmena: „vos

² <https://vltk.lt/konsultacijos/15497-kudikio-sutiktuves-pasitiktuves-gandrines-kraitelio-svente-beibi-saueris-baby-shower>

atėjus ir pravėrus duris jau laukė surinktos mano draugės“ (pateikėja S. B., gim. 2000). Kartais kviečiami ir šeimos nariai: „*nustebau, kad buvo mama ir anyta*“ (pateikėja K. J., gim. 2008). Anot pateikėjos, vyrai dažniausiai nedalyvauja: „*ten vyrai nedalyvavo*“ (pateikėja S. B., gim. 2000), tačiau socialinių tinklų pavyzdžiai (*YouTube, Instagram, Facebook, Pinterest*) rodo ir mišrių susibūrimų formas, kai dalyvauja vyrai, vaikai ir šeimos draugai: „*mačiau, čia tos influencerės labiau daro*“ (pateikėja G. G., gim. 1991). Kintantis dalyvių ratas rodo, kad ši praktika dar neturi vienos nusistovėjusios formos. Tyrimai rodo, kad socialinių tinklų naudojimas gali skatinti socialinį lyginimąsi ir būti susijęs su žemesne saviverte (Signorati 2025).

Kūdikio sutiktuvėse svarbi estetika: papuošta erdvė, balionai, stalo dekoras, užkandžiai. Pateikėjos nurodo ir lytį žyminčias spalvas: „*viskas buvo rožinės spalvos*“, „*daug balionų, viskas buvo rožinės spalvos*“ (pateikėja K. J., gim. 2008). Tai atskleidžia, kad svarbus ne tik susibūrimas ir emocinis palaikymas, bet ir šventės estetika. Emocinę nuotaiką stiprina dovanos kūdikiui ir būsimai mamai, žaidimai, smulkios staigmenos, linkėjimų rašymas: „*gavau ten visokių smulkių dovanėlių*“ (pateikėja K. J., gim. 2008). Kita pateikėja sutiktuves siejo su vaizdiniu įamžinimu: „*turėjome gražią fotosesiją*“ (pateikėja A. P., gim. 1995). Pateikėjų patirtys rodo, kad teko prisitaikyti prie COVID-19 pandemijos: „*draugės padarė man „baby shower online“; per mesendžerį*“ (pateikėja G. G., gim. 1991). Courtney Williams ir kt. pažymi, kad pandemijos metu atšauktos šventinės praktikos neretai buvo perkeliamos į virtualias formas, siekiant neprarasti nėštumo patirties įprasminimo (Williams 2022). Kartu užfiksuota ir neigiama patirtis, kad spontaniškai suorganizuotas susibūrimas nebuvo malonus dėl blogesnės savijautos nėštumo pabaigoje: „*buvo man jau sunkus tas pilvas, norėjau tik į lovą pagulėti*“ (pateikėja S. M., gim. 2002). Šis atvejis atskleidžia, kad ne visada neplanuoti susibūrimai priimtini, ypač nėštumo pabaigoje.

Apibendrinant galima teigti, kad kūdikio sutiktuvės turi panašumų su tradicinėmis lankynomis: abiem atvejais svarbus artimų moterų ratas, emocinis palaikymas ir dovanos kūdikiui bei motinai. Tačiau esminis skirtumas tas, kad tradicinėje kaimo kultūroje lankynos vykdavo po gimdymo, o šiuo metu iki gimdymo organizuojamos kūdikio sutiktuvės. Pagrindiniai tikslai – būsimos motinos moralinis ir emocinis palaikymas ir praktinė pagalba rengiantis kūdikio gimimui. Kūdikio sutiktuvėse svarbi šventės estetika.

Kūdikio lyties atskleidimas (angl. *gender reveal*). Būsimo kūdikio lyties spėjimo elementai fiksuoti ir tradicinėje lietuvių kaimo kultūroje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje. Nors technologinių galimybių nustatyti būsimo kūdikio lytį nebuvo, spėliota iš besilaukiančios moters veido išvaizdos ar kūno formos

požymių, maisto valgymo įpročių (Paukštytė 1999, 43; Račiūnaitė-Paužuolienė 2012, 102). Krikštyną papročiuose stebimas spalvinis lyties žymėjimas: „*berniukas perjuosiamas žydru kaspinu, mergaitė – rausvu*“ (Dundulienė 1982, 246–256). Taigi noras atspėti būsimo kūdikio lytį nėra naujas reiškinys, tačiau XXI a. pradžioje būsimo kūdikio lyties spėjimas įgauna visai kitą šventinės praktikos formą.

Kūdikio lyties atskleidimas dažnai vadinamas vakarėliu, kartais renginiu ar švente: „*mačiau, kaip kitos mamos organizuoja šią šventę*“ (pateikėja E. R., gim. 1978). Ši praktika planuojama iš anksto, o jos plitimą skatina socialiniai tinklai. Pagrindinis tikslas – paskelbti būsimo kūdikio lytį, įtraukiant artimuosius ir draugus į lyties atskleidimo momentą, sukuriant ypatingą staigmenos akimirką: „*tikrai norėjau kažko įsimintino ir nustebinti draugus*“ (pateikėja A. P., gim. 1995). Šventinės akimirkos fiksuojamos nuotraukomis, vaizdo įrašais ir dažniausiai dalijamasi socialinėje erdvėje. Tuo tarpu šventės spalvinis dekoras, estetiškai paruošta erdvė (balionai, stalo puošyba, teminiai atributai) priartina šią šventinę praktiką prie kūdikio sutiktuvų vakarėlio, todėl įgauna mišrios šventinės praktikos formą: „*mes ir baby shower, ir kūdikio lyties atskleidimą darėme vienu metu*“ (pateikėja A. P., gim. 1995). Carly Gieseler teigia, kad lyties atskleidimo šventė leidžia tėvams ir bendruomenei „pažymėti“ dar negimusio kūdikio tapatybę per kalbą, scenarijų ir šventimą, sustiprinant ryšį tarp vaisiaus ir jam priskirtos lytiškos kategorijos dar iki gimimo (Gieseler 2017). Svarbu paminėti, kad kūdikio lyties atskleidimas planuojamas tada, kai tėvai turi galimybę sužinoti būsimo kūdikio lytį. Tėvams, besiruošiantiems organizuoti kūdikio lyties atskleidimą, įteikiamas vokas: „*voką perdavė akušerė, o ten buvo informacija apie kūdikio lytį, tą voką perdavėme šventės organizatoriams*“ (pateikėja O. F., gim. 2001), taip medicininė informacija paverčiama staigmena. Kitais atvejais būsimi tėvai gali patys sužinoti ir patys pranešti naujieną artimiesiems (Guignard 2015), todėl kūdikio lyties atskleidimas gali būti jauki akimirka: „*padėjau rožinius batukus vyrui ant pagalvės*“ (pateikėja R. M., gim. 1977), o kartais būsimo kūdikio lytis atskleidžiama kaip žaidimas: „*nupirkau „macarons“ spalvotus sausainius ir paslėpiau po puodeliais*“ (pateikėja J. B., gim. 1986). Organizuojant kūdikio lyties atskleidimą svarbiausias staigmenos pateikimo būdas – momentas, kai išryškėja rožinė arba melsva spalva, simbolizuojanti mergaitės arba berniuko lytį, o tam pasirenkami maisto produktai (tortas, pyragėliai), balionai su spalvotais popierėliais, spalvoti dėmai ir kiti specialieji efektai. Nors ši kūdikio lyties atskleidimo šventinė praktika tik populiarėja, tačiau stebima ir kritika dėl neatsargaus pavojingų specialiųjų efektų naudojimo, – tai gali sukelti sužalojimų dalyviams (Asmelash 2020), taip pat girdima kritika dėl iš anksto suplanuotų lyčių stereotipų, ypač atkreipiant dėmesį į translyčių asmenų patirtis (Nahata 2017).

Apibendrinant galima teigti, kad kūdikio lyties atskleidimas XXI a. pradžioje – populiarėjanti šventinė praktika, siejama su Vakarų kultūros pavyzdžiais, o jos pagrindinis tikslas – būsimo kūdikio lyties atskleidimas tarp artimųjų. Nors tradicinėje kaimo kultūroje lyties spėliojimas buvo žinomas, tačiau jis nebuvo suvokiamas kaip nėštumo įprasminimas. Šiandien kūdikio lyties atskleidimas organizuojamas laikotarpiu iki gimdymo. Praktikos formos gali skirtis: nuo jaukios ir ramios tik šeimos aplinkoje iki įspūdingo didelio susibūrimo, fiksuojamo nuotraukomis ar vaizdo įrašais, įtraukiant artimuosius į bendrą emocinę patirtį. Dažniausiai ši patirtis įtvirtinama per rausvos ir melsvos spalvų simboliką.

Išvados

1. Tyrimas atskleidė, kad XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje nėštumo laikotarpiu iki kūdikio gimimo Lietuvoje formuojasi keturios nėštumą įprasminančios šventinės praktikos: nėščiosios fotosesija, nėščiosios prausynos, kūdikio sutiktuvės ir kūdikio lyties atskleidimas. Šioms praktikoms neturint nusistovėjusio bendro pavadinimo, jos įvardijamos kaip nėštumo įprasminimo šventinės praktikos.

2. Tyrimas rodo, kad nėštumo įprasminimo šventinės praktikos planuojamos iš anksto, joms didelę įtaką turi laikas, vieta, dalyviai, simboliniai veiksmai, vizualus fiksavimas ir priskiriamos reikšmės. Šiose praktikose svarbus emocinis palaikymas, pasiruošimas kūdikio gimimui ir nėštumo patirties įprasminimas artimųjų aplinkoje. Tai rodo, kad šiuolaikinėje lietuvių kultūroje nėštumas suprantamas ne tik kaip moters fiziologinė būklė, bet ir kaip reikšmingas bei sąmoningai pažymimas virsmo etapas, svarbus nėščiajai, jos šeimai ir artimųjų bendruomenei.

3. Etnologiniu požiūriu tyrimas reikšmingas tuo, kad atskleidžia naujų nėštumo įprasminimo šventinių praktikų vietą šiuolaikinėje lietuvių kultūroje, parodo jų reikšmes, išskiria savitumus ir leidžia įžvelgti sąsajas su tradicinės lietuvių kultūros papročiais. Tyrimas padeda sisteminti iki kūdikio gimimo vykstančias šventines praktikas ir prisideda prie menkai nagrinėjamos temos pažinimo. Šiose praktikose galima atpažinti tam tikrus tradicinei lietuvių kaimo kultūrai būdingus elementus: apsaugos ir apsivalymo reikšmes, kūdikio lyties spėjimą, lyties žymėjimą rožine ir melsva spalvomis, dovanų teikimą ir moterų bendrystės palaikymą. Esminis skirtumas tas, kad tradicinėje lietuvių kaimo kultūroje iki gimdymo atliekami veiksmai dažniau buvo susiję su besilaukiančios moters ir dar negimusio kūdikio apsauga, tikėjimais ir pasirengimu gimdymui, o šiuolaikinės šventinės praktikos sąmoningai organizuojamos siekiant pažymėti, įamžinti ir socialiai įprasmiti nėštumo patirtį. Dalis šių šventinių praktikų remiasi lietuvių kultūrai būdingais simboliniais elementais, kitos siejamos su Vakarų kultūros pavyzdžiais.

Literatūra

- Asmelash 2020 – Leah Asmelash. *Woman who popularized the gender reveal party says enough already after latest wildfire*. CNN [žiūrėta 2026 02 20]. Prieiga per internetą: <https://edition.cnn.com/2020/09/07/us/gender-reveal-parties-overview-trnd/index.html>
- Bell 1992 – Catherine Bell. *Ritual Theory, Ritual Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Daunys 2003 – Stasys Daunys. *Pirtis kaimo kultūroje (I knyga): Liaudies papročiai*. Rumšiškės: Lietuvių liaudies buities muziejus.
- Dundulienė 1982 – Pranė Dundulienė. *Lietuvos etnografija*. Vilnius: Mokslas.
- Etzioni 2000 – Amitai Etzioni. Towards a Theory of Public Ritual. *Sociological Theory*, 18 (1), 44–59.
- Gennep 1960 – Arnold van Gennep. *The Rites of Passage*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gieseler 2017 – Carly Gieseler. Gender-reveal parties: performing community identity in pink and blue. *Journal of Gender Studies*, 27 (6), 661–671.
- Grimes 2000 – Ronald L. Grimes. *Deeply into the Bone: Re-inventing Rites of Passage*. Berkeley: University of California Press.
- Guignard 2015 – Florence Pasche Guignard. A Gendered Bun in the Oven. The Gender-reveal Party as a New Ritualization during Pregnancy. *Studies in Religion / Sciences Religieuses*, 44 (4), 479–500.
- Hoeg, Jarnkvist 2025 – Ida Marie Hoeg, Karin Jarnkvist. Celebrating new life – A literature review of research on birth rites in Western societies. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 45, 710–724.
- Kiškūnė, Pociūtė 2005 – Laimė Kiškūnė, Rima Pociūtė. *Gimdymas ir gimimas*. Vilnius: Dialogo kultūros institutas.
- Krėvė-Mickevičius 1933 – Vincas Krėvė-Mickevičius. Krikštytųjų apeigos Dzūkijoje (p. 31–46). *Mūsų tautosaka*, 7. Kaunas: Humanitarinių mokslų fakulteto Tautosakos komisijos leidinys.
- Kuznecovienė 2008 – Jolanta Kuznecovienė. *Šventės švenčiantis lietuviai: bendruomeniškumo diapazonas* (p. 7588). In Vytis Čiubrinskas, Jolanta Kuznecovienė (sud.). *Lietuviškojo identiteto trajektorijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- López-Bauta et al. 2025 – A. López-Bauta, C. Novoa, F. Cova, G. Lagos-Sepúlveda, G. Marsico. Rituals of transition during pregnancy in contemporary societies: a scoping review. *Culture, Health & Sexuality*, online ahead of print, 1–14. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1080/13691058.2025.2531170>
- Nahata 2017 – Leena Nahata. The Gender Reveal: Implications of a Cultural Tradition for Pediatric Health. *Pediatrics*, 140 (6), e20171834.
- Paukštytė 1999 – Rasa Paukštytė. *Gimtuvės ir krikščynos Lietuvos kaimo gyvenime XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje*. Vilnius: Diemedis.
- Paukštytė-Šaknienė 2004 – Rasa Paukštytė-Šaknienė. Kultūrinių reprodukcijos aspektų raida kaimo kultūroje. *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, 4 (13), 89–110.
- Račiūnaitė 2002 – Rasa Račiūnaitė. *Moteris tradicinėje lietuvių kultūroje: gyvenimo ciklo papročiai (XIX a. pabaiga – XX a. vidurys)*. Kaunas: VDU leidykla.
- Račiūnaitė-Paužuolienė 2012 – Rasa Račiūnaitė-Paužuolienė. *Lietuvių šeima vertybių sankirtoje (XX a. – XXI a. pradžia)*. Kaunas: VDU leidykla.
- Raguotienė et al. 2023 – Giedrė Raguotienė, Jolita Zakarevičienė, Vilmantė Aleksienė. Terapinio tradicinio muzikavimo aspektai nėštumo, gimdymo ir pogiodyminių laikotarpiu. *Tautosakos darbai*, 66, 153–169.
- Rao 2006 – Ursula Rao. Ritual in Society (p. 143–160). In Jens Kreinath, J. A. M. Snoek, Michael Stausberg (eds.). *Theorizing Rituals*, Vol. 1: *Issues, Topics, Approaches, Concepts*. Leiden, Boston: Brill.
- Signorati 2025 – Mateus Signorati. O impacto das Redes Sociais na Saúde Mental: uma revisão narrativa da literatura. *Research, Society and Development*, 14 (12) [žiūrėta 2026 02 21]. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.33448/rsd-v14i12.50289>
- Šaknys 1996 – Žilvytis Bernardas Šaknys. *Jaunimo brandos apeigos Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje*. Vilnius: Pradai.
- Turner 1969 – Victor Turner. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago: Aldine.
- Vyšniauskaitė 1967 – Angelė Vyšniauskaitė. *Lietuvių šeimos tradicijos*. Vilnius: Mintis.
- Vyšniauskaitė et al. 1995 – Angelė Vyšniauskaitė, Petras Kalnys, Rasa Paukštytė. *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius: Mintis.

- Williams et al. 2022 – Courtney E. Williams, Dana Berkowitz, Heather M. Rackin. Exploring the experiences of pregnant women in the U.S. during the first year of the Covid-19 pandemic. *Journal of Social Issues*, online ahead of print [žiūrėta 2026 02 21]. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1111/josi.12567>
- Wojtkowiak 2020 – Joanna Wojtkowiak. Ritualizing Pregnancy and Childbirth in Secular Societies: Exploring Embodied Spirituality at the Beginning of Life. *Religions*, 11 (9), 458.

Raimonda Rauluševičienė

TOWARDS BIRTH: FESTIVE PRACTICES OF MEANING-MAKING DURING PREGNANCY IN LITHUANIA, FROM THE LATE 20TH AND THE EARLY 21ST CENTURY

Summary

This article examines festive practices through which pregnancy is socially marked and given meaning in Lithuania from the late 20th and the early 21st century. The topic is relevant because, unlike in traditional rural culture, where pregnancy was largely protected through prohibitions and precautionary beliefs, and was rarely made publicly visible, contemporary Lithuanian society increasingly frames pregnancy as an experience to be celebrated, documented, shared, and sometimes publicly displayed. The study addresses four practices that have become recognisable forms of marking pregnancy before childbirth: maternity photoshoots, pregnancy washing rituals (*prausynos*), baby showers, and gender-reveal events. Since these practices do not have a single stabilised umbrella term in everyday language or academic writing, the article conceptualizes them as ‘festive practices of pregnancy meaning-making’.

The aim of the study is to analyse how these practices are organised, and what meanings are attributed to them by expectant women and their close social circles. The research combines two approaches. First, it draws on Lithuanian ethnological scholarship on life-cycle and childbirth customs in rural communities, to establish what kinds of ritual actions were historically recorded, and at which stages of the birth cycle. Second, it relies on ethnographic fieldwork conducted in 2023–2025 using a semi-structured questionnaire. The empirical dataset consists of interviews with 80 women (born between 1974 and 2008) from Vilnius, Kaunas, Klaipėda and Šiauliai, who gave birth after the restoration of Lithuania’s independence in 1990, as well as several key informants, including two midwives, two doulas, and an ethnographer. The analysis follows a rite-of-passage

perspective (van Gennep; Turner), complemented by insights into memory and social bonding in ritual contexts.

The findings show that all four practices share a common temporal frame, pregnancy before birth, and focus on supporting the expectant mother, while reinforcing social ties. They are typically planned in advance, and structured through a chosen setting, participants, and a recognisable sequence of actions. Maternity photoshoots serve primarily as personal and family memory-making, and may remain private or be shared online. *Prausynos* are described as an intimate women's circle centred on symbolic washing, emotional support, and preparation for birth. Baby showers combine emotional encouragement with practical preparation through gifts and a carefully arranged aesthetic setting. Gender-reveal events emphasise a climactic moment of disclosure, often shaped by pink/blue symbolism, and mediated by digital platforms. Some practices preserve symbolic elements characteristic of Lithuanian folk culture, while others are more clearly linked to Western cultural models. Overall, these practices reflect a cultural shift from concealment and caution towards visibility, documentation, and the ritualised social sharing of pregnancy.